

DUNDO MAROJE

Komedija prikazana u Vijećnici od kompanjije "Pomet-družina"

Imena

DUGI NOS, negromant (u prologu)
DUNDO MAROJE
MARO MAROJEV, njegov sin
BOKČILO tovijernar, sluga Dunda Maroja
POPIVA, sluga Marov
PÈRA, na mušku obučena zaručnica Marova
DŽIVO, prvi bratućed Pèrin
BABA PÈRINA
LAURA (Mande Krkarka), kurtizana
PETRUNJELA, djevojka Laurina
UGO TUDEŠAK/[TUDEŠKO]
POMET TRPEZA, sluga Ugov
TRIPČETA/[TRIPČE/TRIPE] iz Kotora
DŽIVULIN LOPUĐANIN
NIKO
PIJERO } mladi Dubrovčani
VLAHO }
MAZIJA, listonoša
PAVO NOVOBRĐANIN, prijatelj Dunda Maroja
GRUBIŠA, sin Pavov
GULISAV HRVAT
SADI Židov (Žudio)
GIANPAULO, bankar
LESSANDRO, rimski trgovac

KAMILO, Rimljanin
KAPETAN (barižeo)
ŽBIRI [SBIRRI]
DVA* RIMSKA KRČMARA [PRVI I DRUGI OŠTIJER]

* U komediji se javljaju dva krčmara/oštijera (Prvi i Drugi), a ne tri kako stoji u popisu likova u izvorniku. Do zabune je došlo vjerojatno zbog Tripčetina spominjanja triju poznatih rimskih oštarija u kojima odsjeda-ju Dubrovčani, iz čega je uslijedio zaključak da su na sceni i tri krčmara. (Vidi Milovan Tatarin: *Tri rimska krčmara*, u: *Čudan ti je animao čovjek. Rasprave o Marinu Držiću*. HAZU. Zagreb–Dubrovnik, 2011. Str. 143–153.)

Dugi Nos, *negromant, govori*

DUGI NOS: Ja Dugi Nos, negromant od Velicijeh Indija, nazivam dobar dan, mirnu noć i pritilo godište svitlijem, uznožnijem dubrovačkim vlastelom, a pozdravljam ovi stari puk: ljudi—žene, stare—mlade, velike i male, puk s kime mir stanom stoji, a rat izdaleka gleda, rat poguba ljudke naravi. Ja što jesu tri godine, ako se spomenujete, putujući po svijetu, srjeća me dovede u ovi vaš čestiti grad, i od moje negromancije ukazah vam što umjeh. Scijenim da nijeste zaboravili kako vam Placu, tu gdje sjedite, učas glavom ovamo obrnuh i ukazah prid očima, a na njoj bijehote; i opet ju stvorih u zelenu dubravu, od šta plakijer imaste; i zahvaliste mi, i platu imah, što katance stavih na njeke zle jezike koji za zlo imaju ono što im se za dobro čini. Sad, budući me vjetar opeta k vami dognao srjećom vašom u ovo vrijeme od poklad, odlučio sam ne proć tako da vas kojomgodi lijepom stvari ne obeselim. Ma prije neg vam što od moje negromancije ukažem, hoću vam otkrit jedan sekret koji dosle od ovizijeh strana nijedan čovjek ni mudar ni triš mudar nije znao, od šta se su skule od mudaraca vazda veoma čudile i veoma napastovale — sekret dostojan da ga vi znate, plemeniti i vrijedni Dubrovčani. Znete er kad se, jes tri godine, od vas odijelih, ončas se uputih put Indija Velicijeh, gdje osli, čaplje, žabe i mojemuni jezikom govore. Otole obrnuh put Malijeh Indija, gdje pigmaleoni, čovuljici mali, s ždralovi boj biju. Otole otegnuh nogā k Novijem Indijami, gdje vele da se psi kobasami vežu, i da se od zlata balotami na cunje igra, gdje od žaba kant u scijeni biješe kako među nami od slavicu. U Stare Indije otole htjeh naprijeda proć, ma mi bi rečeno er se već naprijeda ne more proć. Rekoše mi da su tamo Stare Indije, i da u Stare Indije nitko ne more poć, govoreći: “Upriječilo se je ledeno more, koje se ne more brođiti, i vrlo vječna zima, koja gala-

tinu od živijeh ljudi čini”; a s drugu stranu veljahu da gorušte sunce i paljevito ljeto dan bez noći ne da ne tačam živu čovjeku pristupit, ma zemlji od vrućine plod plodit. I rekoše mi: “Po negromanciji samo u te strane može se proć.” Kako ja to čuh, otvorih moja libra od negromancije – što ćete ino? U hip, učas ugledah se u Indijah Starijeh!

Tuj nadoh pravi život, veselo i slatko brijeme od prolitja, gdi ga ne smeta studena zima, i gdje ruži i razlikomu cvitju ne dogara gorušte ljeto, i gdje sunce s istoči vodi tihi dan samo od dzore do istoči i od istoči do dzore; a svitla zvizda Danica ne skriva se kako ovdí meu vami, ma svitlo svoje lice na bilomu prozoru na svak čas kaže; a dzora, koja rumenimi i bijelim ružami cafti, i ne dijelja se s očiju od dražijeh ki ju gledaju; a slatki žuber od razlicijeh ptica sa svijeh strana vječno veselje čine. A ostavljam vode bistre, studene ke, odasvud tekući, vječnu hranu zelenim travam i gustomu dubju daju; a bogata polja ne zatvaraju dračom slatko, lijepo, zrijelo voće, ni ga lakomos brani ljudem, ma otvoreno sve svakomu stoji. Tuj ne ima ime na “moje” i “tvoje”, ma je sve općeno svijeh, i svak je gospodar od svega. A ljudi koji te strane uživaju ljudi su blazi, ljudi su tihi, ljudi mudri, ljudi razumni. Narav, kako ih je uresila pameti, tako ih je i ljepotom uljudila: svi općeno uzrasta su učinjena; njih ne smeta nenavidos, ni lakomos vlada; njih oči uprav gledaju, a srce im se ne maškarava; srce nose prid očima, da svak vidi njih dobre misli; i, za dugijem mojijem besjedenjem ne domorit vam, ljudi su koji se zovu ljudi nazbilj.

I za rijet vam sve što sam vidio, i da me bolje razumijete, vidjeh u tjezijeh stranah, u jednomu zgradu veliku, visoku i vele urešenu, jedna pisma i od kamena čovuljica, vele učinjeno, obraza od mojemuče, od papagala, od žvirata, od barbaćepa; ljudi s nogami od čaplje, stasa od žabe; tamaše, izješe, glumci, feca od ljuckoga naroda. Upitah koji su ovo obrazi, što li hoće tolika gruboća, tolik nesmirna od lica čovječanskijeh rijet. Rekoše mi da negromanti u stara brjemena, kako to bud’ ja, po negromanciji dohodeći u njih strane i donoseći diverse trgovine za otuda zlato odnosit, er se u rijekah tamo veliko zlato na-

hodi, donošahu među ine žvirata, čovuljica, barbaćepa od drva, obraza od papagala, od mojemuča, od žaba, oslastijeh, kozjijeh i na svaki način.

I žene od tizijeh strana – kako i naše, koje polakšu pamet imaju od ljudi – gledajući te obraze, počеше se smijejat kako od stvari ku prije ne bijehu vidjeli, i rekoše: “Smiješno ti bi bilo da ovi ljudi mogu hodit i govorit!” I rekoše negromantom: “Vi ste negromanti; ako hoćete da od ovizijeh strana zlata odnesete, učinite po vašoj negromanciji da ovi čovuljici ožive, i da počnu hodit i govorit, er bi tada na pravi način smiješni bili, a taki mrtvi ne valjaju ništa.” Negromanti, za lakomos od zlata, daše duh žviratom, barbaćepom, čovuljicom, obrazom od papagala, od mojemuča, od žaba, oslastijem, kozjijem i od tezijeh načina. Ti ljudici, kako imaše duh, počеше hodit, govorit i smiješnice činit po taki način, er se nigdje gozba ni pir ne činjaše gdje oni ne bi dozvani bili. Mislite je li smiješna stvar bila gledat te obraze u to prvo brijeme gdje tamaše!

I, za dovršit besjedu, ovi obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, žvirati, barbaćepi i s kože udreni i, za ukraće rijet, ljudi nahvao, počеше se plodit i miješat s ženami nazbilj po taki način er se ljudi nahvao toliko počеше umnažat, er poče veće broja bit od ljudi nahvao neg ljudi nazbilj. I ti ljudi nahvao od ruke im ide učinit jednu kon'juru, da iz gospoctva izagnu ljudi nazbilj. Ljudi nazbilj, to uzaznavši, skočiše, uzeše oružje, izagnaše sve te ljudi nahvao i ne ktješe da jedan cigloviti za lijek u tjezijeh stranah ostane.

Ljudi nahvao, zajedno s negromanti, priđoše u ove naše strane, i to prokletu sjeme – čovuljici, žvirati, barbaćepi, obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, oslasti i s kože udreni, ljudi nahvao – useliše se u ovi naš svijet u brijeme kad umrije blagi, tihi, razumni, dobri starac Saturno, u zlatno vrijeme kad ljudi bez zlobe bijehu. I po Saturnu manje razumni kraljevi primiše ljudi nahvao, i smiješaše se među dobre i razumne i lijepe. Tako čovuljici, žvirati, barbaćepi, obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, oslasti i s kože udreni naplodiše to gadljivo sjeme: nastava veće ljudi nahvao neg ljudi nazbilj. Minu vrime

od zlata, za gvozdje se svak uhiti, počeše ljudi nahvao bit boj s ljudmi nazbilj za gospoctvo. Njegda ljudi nahvao dobivahu, a njegda nazbilj. Ma, za rijet istinu, ljudi nazbilj u duga vremena napokon su otezali i još otezaju, ma s mukom i s trudom; i današnji dan ljudi su nazbilj pravi ljudi i gospoda, a ljudi nahvao ljudi su nahvao i bit će potištenjaci vazda.

Sada, moji uzumnožni vlastele, svitla krvi, stari puče, mislim, kako i prije, ukazat vam od moje negromancije kugodi lijepu stvar, i zašto u prednu votu triš mudrijem stavih katanca na usta, sada im katanca dvižem, neka govore, neka se govorenjem punijem nenavidosti ukažu i otkriju ljudi od trimjed, ljudi od ništa i ljudi nahvao. Ovi sekret nitko dosle nije znao! Ljudem je nahvao paralo da su i oni ljudi, a ljudi su nahvao ljudi nahvao i bit će do Suda.

Sada ja mislim, sada u ovi čas, ovdje prid vami ukazat Rim, i u Rimu učinit da se tu prid vami, kako sjedite, jedna lijepa komedija prikaže; i zašto prije na šeni Dundo Maroje, Pomet i Grubiša ugodni vam biše, zato i sada hoću da vam se s ovom komedijom ukažu. I, za duzijema riječmi ne domorit vam, izi' će prolog, koji vam će dekjariat što će bit. Ma rijet vam ću jednu stvar: budi vam draže što ste uzaznali otkud su izišli i koji su početak imali ljudi od ništa i nahvao, koji smetaju svijet, nego komedija koju ćete vidjet. A komedija vam će otkrit koji su to sjeme tugljivo od mojemunskih obraza i ljudi od ništa, od trimjed, nahvao, koji li su ljudi tihi i dobri i razumni, ljudi nazbilj. Tihi i dobri uzet će za dobro što im se za dobro dobrovoljno čini, a obrazi od barbačepa, kojijeh nenavidos vlada i nerazum vodi, mojemuče, žvirati, barbačepi, tovari i osli, koze, ljudi nahvao, sjeme prokleta, po negromanciji učinjeni, hulit će sve, od svega će zlo govorit, er iz zlijeh usta ne more nego zla riječ izit. I ne drugo! Na vašu sam zapovijed, stav'te pamet na komediju!

PROLOG

Plemeniti i dobrotivi skupe, puče stari i mudri, vidim er s ušima priklonitijema i s očima smagljivijemi stojite za čut i vidjet večeras kugodi lijepu stvar, i sumnjim, ako se ne varam, da vi scijenite i želite vidjet kugodi izvrsnu stvar, a izvrsne stvari u ovizijeh stranah nijesu se dosle činile! Ni mi, koji se zovemo Pomet-družina, ako se i mogu činit, nijesmo toga umjetjeonstva da umijemo činit stvari dostojne od ovakoga toli lijepa i plemenita skupa. Ma ovo brijeme od poklada budući od starijeh našijeh odlučeno na tance, igre i veselja, i videći se našoj Družini od Pometa ne puštat proč poklade bez kojegodi feste ili lijepe ili grube, stavili se su za prikazat vam jednu komediju koja, ako i ne bude toliko dobra i lijepa, ali su ove žene lijepe koje ju će gledat, i vi dobri koji ju ćete slušat.

U njoj će biti jedna stvar koja scijenim da vam će draga bit, er će bit nova i stara – nova, er slijedi onu prvu komediju od Pometa, kako da je ona i ova sve jedna komedija, i u tu smo svojevolju oto mi sami upali – stara, er ćete vidjet u njoj one iste prve prikazaoce, a to jes: Dundo Maroje, Pavo Novobrđanin, Pomet i ostali. I prva je prikazana u Dubrovniku, a ova će bit u Rimu, a vi ćete iz Dubrovnika gledat. Žene, para li vam ovo malo mirakulo Rim iz Dubrovnika gledat? Neka znate er Pomet-družina, kako ovo što je mučno umije dobro učinit, toliko bi bolje učinili drugu kugodi stvar koja je lašnja. I ako ne uzbude šena lijepa kako i prva, túžimo se na brijeme koje nam je arkitete odvelo; i ako komedija, od šta se ne varamo, ne uzbude vam toliko draga, ali vam će Dundo Maroje, Pomet, Grubiša i ostali drazi bit. I ne scijen'te da se je vele truda, ulja, knjige i ingvasta oko ove komedije stratilo: šes Pometnika u šes dana ju su zdeli i sklopili. Mi ni vam obećavamo velike stvari ni mo-

žemo: nismo tolici da možemo tolike stvari obećat i činit; kráci ljudi visoko ne dohitaju.

Ma oto vam ja brže i dotrudnih duzijem riječmi! U dvije riječi čujte argument od komedije *Dundo Maroje*. Ako nijeste zaboravili kako mu biše ukradeni dukati i vraćeni s patom da se sinu spodesta od svega po smrti; po tomu znajte er su novi pat učinili: da se sinu Maru za onada ne spodestava, ma da mu da pet tisuć dukata, da otide u Jakin, a iz Jakina u Fjercu za učinit svitā i s tjezijem svitami pak da otide na Sofiju s patom, ako se dobro ponese i da mu s dobitkom dođe, da mu skrituru od spodestacijoni ončas učini, i da ga oženi i da mu dā vladat svijem ostalijem dinarmi. Ma prije neg vam ostalo izrečem, uzmite nauk od Pomet-družine večeras, i nigda ni sinu ni drugomu ne da'te dinare do ruke, dokle mladića nijeste u vele stvari družijeh prôvali; er je mlados po svojoj naravi nesvijesna i puna vjetra i prignutija je na zlo neg na dobro; i pamet nje ne raširuje se dalje neg koliko joj se oči prostiru, i nju veće volje vladaju neg razlog. Da vam ne intravenja kako će i Dundo Maroju večeras intravenjat, koji, davši sinu Maru pet tisuć dukata u ruke, otpravi ga put Jakina, a on iz Jakina ne otide u Fjercu, neg u Rim s dukatmi, i tu spendža dukate. A Dundo Maroje, čuvši toj, kako mahnit otide starac u Rim s Bokčilom, svojijem tovijernarom. Što će segvitat, komedija vam će sama rijet, koja će svršit u veselje. Ma vi na tomu nemojte stāt! Od lude djece čuvajte dinarā, er se je ovjezijeh komedija njekoliko arecitalo nazbilj u vašem gradu, koje su svršile u tradžediju; er nije svak srjeće Dunda Maroja. Drugo će intravenjat: vjerenica Marova, čuvši zlo vladanje Marovo, kako ona koja ga srcem ljubi, i bojeći se da ju ne bi desperanu ostavio, s svojijem prvijem bratučedom, izamši iz tečina haholjka trista dukata, otide put Rima, i putem obuče se na mušku, učinivši se djetić Dživa, svoga bratučeda; što će naprijed bit, komedija vam će spovidjet. I drugo neću rijet, neg vas ću molit – s ljublježivijem srcem čujte i vidite, er ako nas uzljubite, i mi i naše stvari drage vam će bit; ako li inako učinite, i lijepa komedija kazat vam se će gruba, što će vaš grijeh bit, a ne od komedije. Ma vi dobri nećete moć neg do-

bro i mislit i rijet; a u zle se mi ne impaćamo – tizijem ne hajemo da smo drazi. A posla' ćemo našega negromanta da š njima rasplijeta; a nas daleko kuća od tjezijeh obraza od mrčarije. Ma oto vam Dunda Maroja, stav'te pamet na komediju i zbogom!

*Pero Kurgić kao Pomet u predstavi Dundo Maroje
u režiji Koste Spaića, Dubrovačke ljetne igre, 1969.*

PRVI ČIN

Prvi prizor

Dundo Maroje, Bokčilo tovijernar, *zatim* Tripčeta iz Kotora, Prvi i Drugi oštijer

MAROJE: Ajmeh, ajmeh, moja starosti, na što me si dovela, da se po svijetu tučem za dezvijanijem sinom, za haramijom, da iz morske pučine izvadim zlato, da iz jame beza dna izmem imanje! Pet tisuć dukata dah djetetu u ruke! Vuku dat u pohranu meso! Jaoh, valjalo bi mi dat dvaest i četiri kónje na dan, na svaku uru svoga, za eror ki sam učinio.

BOKČILO: Bogme bi ti, gospodaru, valjao konjic i svaku uru svoj, i jedva bi se donio doma, ako bi ga hranio kako i mene. Jaoh si ve meni, u koji ve ti čas pođoh iz Grada!

MAROJE: Bokčilo, jesam li ti rekao: ne davaj mi fastidija, ne pristaj mi tuzi! Ti se, pjanico, rugaš mnom.

BOKČILO: Tebi sam pjan, a tvoj tobolac najbolje zna kako stoji moj trbuh.

MAROJE: Nijesam li ti danaska dao po kutla vina popit?

BOKČILO: Jesi, sita me si napojio! Ovo, otkle sam iz Grada, nijesam se usrao, ni sam imao čim s tvojom hranom. Nađi ti one štono se iz Moreške zemlje donose kamilionte, kao li se zovu, koji se jajerom hrane; a ne vodi junake s sobom koji se jajerom ne pasu. Po kutla mi je vina dao! Jaoh si ve meni, jao!

MAROJE: Nevoljna mene, tužna mene! Veće sam ja otišao, veće mene pokri grob! Sin mi dukate uze, a ovi mi život uzimlje. Oči, što ne plaćete? Ali ste doplakali? Ma zadosta je da srce za vas plaće.

BOKČILO: Bog zna tko koga kolje i tko će prije umrijet. Duša mi othodi i od glada i od žeđe; tvojijem tugama hoćeš Bok-

čila hranit. Dukate plačeš, a dukati ti rđave u skrinji. Brižni ti dukati, kad se ne umiješ njima hranit. Plače er mu je sin spendžao od svoga. Za česa su dukati neg da se pije i ije i trunpa?

MAROJE: Od svoga, pjanče, veliš, od svoga spendžao? Ajme! Ubode me, ajme!

BOKČILO: Ponta mu dođe, ubodoše ga – rekoše mu istinu.

TRIPČETA: *Che ha questo pover omo?*¹

BOKČILO: *Misser, ga boli: fiol spenzuto denari, doglia!*²

TRIPČETA: Po Svetoga Tripuna, vi ste našijenci!

BOKČILO: *Misser*³, Bog te naučio! *De Ragusa*?⁴ I mi smo otuda.

TRIPČETA: Gospodine, što vam je? Vidim, ti si našjenac; *siate il ben vegnuo*⁵, dobar si došao!

MAROJE: *Ben trovato, misser!*⁶ Vi ste našjenac? Drago mi je.

TRIPČETA: Ja sam od Kotora.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože!

MAROJE: Susjed si naš! Susjede, prikloni obraz, da mi se je s tobom pozdravit.

BOKČILO: Svoga mi, svoga, neka ti mi svoga, nije ti bez svoga! Koliko mišera srjetosmo, a nitko ne pristupi k nam neg sâm našjenac – svoj a k svojijem!

TRIPČETA: Ištom se obeselim kad čujem koga od našega jezika.

MAROJE: Duša mi se vrati, *misser mio*⁷! Kad te čuh govorit, rekoh: ovi je od našijeh.

TRIPČETA: *Che bone nove?*⁸ Imate li ča novo otuda? Ča se ono boljahote?

MAROJE: U fastidiju sam.

BOKČILO: Gospodine, je li ka kaplja dobra na našku?

1 Što je tom jadnom čovjeku? (tal.)

2 Gospodine [...] sin potrošio novac, muka! (tal.)

3 Gospodine (tal.)

4 Iz Dubrovnika? (tal.)

5 dobro došao (tal.)

6 Dobro te našao, gospodine! (tal.)

7 gospodine moj (tal.)

8 Što ima novo? (tal.)

TRIPČETA: Ča hoćete rijet? Izrecite!

MAROJE: Bokčilo, dosta tvojijeh, muči sada.

BOKČILO: Njeka vina na agrestu i srce nam izrezaše.

TRIPČETA: Bogme si ti pravi našjenac; ja bih se s tobom ugodio! Za vince pitaš? Na' ćeš toga.

MAROJE: Bokčilo, stan' onamo s strane! Ne dava' fastidijo. O vinu ovi misli, a ja sam u tughah u velicijeh. *Misser*, vidim te dobra čovjeka; rad bih se malahno s tobom s strane razgovorit, pokli te je moja srjeća k meni dovela.

TRIPČETA: Gospodine, òvo sam, na vašu sam zapovijed; što mogu, zapovjed' mi kako bratu: ja sam zvišeran svijem Dubrovčanom kao bratji mojoj. I ne gledaj me ovako u spelanoj dolami; po Svetoga Tripuna, ja ne kuram se da sam u tuđem mjestu *signor*⁹ i *misser*¹⁰, gdje me ne znaju, ma da sam na mom domu gospodar počtovan i svijetao, gdje sam poznat.

MAROJE: *Inveni ominem*¹¹, nađoh čovjeka! Svete riječi, zlatom bi ih valjalo pisat. Jaoh meni, da budem znao da je ta doktrina u Kotoru, u Kotor bih sina na studijo poslao – sina koji me je ruinao, koji me je raščinio, sina koji je zlu skulu naučio. Jaohi, pet tisuć dukata!

BOKČILO: Našao je, iznašao je s kijem će plakat! Naplaćite se, plakali vazda, er se ni moj trbuh ne smijeje uz vas. Jaohi meni, stranji dubrovački, moja hranice, daleko ti mi ste!

TRIPČETA: Nije, bogme, ta mala riječ pet tisuć dukata! To je što se boljaše?

MAROJE: Sin, dezvijan sin pet tisuć ðukāt mi je splavio!

TRIPČETA: Bogme je to gore neg ponta, ta je velika nemoć. Uzmi mi dukate, uzmi mi čast i život.

MAROJE: *Misser mio*, život mi je uzeo! Vjerismo ga, er ne imam neg toga jednoga sina.

TRIPČETA: Bolje je nijednoga na ti način ne imat, bolje je da ne živu taki.

⁹ gospar (tal.)

¹⁰ gospodin (tal.)

¹¹ Nađoh čovjeka (lat. *Inveni hominem*)

MAROJE: Smrt mi je, *misser mio*, a ne sin! Mori me na prješū! Jesu tri godišta, vjerivši ga, ja lud dah mu, dah mu u ruke pet tisuća, ajme!

BOKČILO: Bože, Djevico, jeda ga zakolje oni haramija ki ga je onamo zaveo? Ōno ga će doma povesti, da ga gosti, jes, uzmi!

TRIPČETA: Bogme ti, razumijem: velika je to boles.

MAROJE: Pet tisuć dukata! Ajme, ajme, Bokčilo, pomaga'!

BOKČILO: Rekoh ja er ga će ona haramija zaklat.

MAROJE: Ajme!

BOKČILO: Kolje ga! – Kurvin mužu, što mi to od gospodara činiš? Pušta', didijo!

MAROJE: Bokčilo, što je to? Pomamio se si!

TRIPČETA: Po Svetoga Tripuna, čovječe, kao ti nijesi sam*.

BOKČILO: Gospodaru, što je? Jesi li živ?

MAROJE: Nije zlo, Bôgo, hajme, da' mi ruku.

BOKČILO: Mnjah da te kolje oni haramija.

TRIPČETA: Onestije dobru čovjeku govôri, čuješ ti s navrtom? *Chè altrimenti ti porterà il diavolo*¹², uzet te će veliki vrag.

MAROJE: Bokčilo, ne bud' mahnit! Ti se si pomamio!

BOKČILO: Koga vraga ja znah? Mnjah da te davi; a, po Majku Djevu, ne ima ni obraza od dobra čovjeka. Ōvo te je doma poveo kao prustijera, da te gosti!

TRIPČETA: Vrag je, ter ne mao, tebe, čovječe, danaska k meni doveo.

MAROJE: Bokčilo, ja t' sam rekao er si mahnit; ovamo hodi! *Misser*, u eror je uzeo.

TRIPČETA: Znaš ka je? Rec' mu da se čuva velika vraga.

MAROJE: Hoću za moju ljubav da mu prostiš. – Bokčilo, pristup' ovamo, pita' mu proštenje.

BOKČILO: Gdi je gostara? Bez gostare se mir u nas ne čini.

MAROJE: Ovamo hodi, bi' će i gostara.

BOKČILO: Dobar čovječe, prosti; u grijeh se davam.

* nisi pri sebi

¹² Jer će te inače odnijeti vrag (tal.)

TRIPČETA: Ja t' praštam, ma čin' da s' drugovja mudriji, žit ja; er čuj, da znaš, moja je kolora kako trijes koji oganj pušta i udire. U koloru se stavljam, i rukom igram ujedno i zajedno, i odsela te za brata uzimam, pokli se si u grijeh dao.

BOKČILO: S baretom u ruci kao starijemu i boljemu!

TRIPČETA: I hoću danaska da mi vidiš stan, i da mi ogle-daš vino.

MAROJE: A ekčelent ti je tovijernar u njemu.

BOKČILO: Ah, jeda te kad srjeća u Dubrovnik dovede, da mi te je na mojoj lijepo' tovijerni bistroga rujnoga vinca napojit i lijepo gostit kao braca.

MAROJE: Bokčilo, pod', opet stan' onamo, i ne hodi dokle te ja ne dozovem.

BOKČILO: Na vašu zapovijed, ma je brijeme pinut.

MAROJE: Sad ćemo otit na voštariju.

BOKČILO: Da je s Bogom!

MAROJE: Ovi moj čovjek veoma je vjeran, ma je srdit, a junak je kao trijes.

TRIPČETA: Po junaka Đurđa, ima što u njem junak bit! Dobra je peča čovjeka u njemu.

MAROJE: Sada da se vratim na moje tuge.

TRIPČETA: Nu, *caro misser mio, seguitate*¹³.

MAROJE: Kako rijeh, vjerismo ga, zbrojih mu pet tisuć dukata – tezoro, tezoro mu zbrojih!

TRIPČETA: Bogme, ne ja pet tisuć bolanača momu! Ne dje-ci u ruke dinare! Dinar u mladu djetetu bijesni kao zli duh, da znaš, u inspiritanu čovjeku.

MAROJE: Oto ja lud bih, a na konselj se družijeh prigibaju-ći; tko se ne konselja – zlo, a tko se konselja – još gore.

TRIPČETA: *Misser mio*, trijeba je gledat od koga se konselj uzimlje; od mlada konselja čuvaj se, staroga se drži.

MAROJE: Jaoh, to ga i plačem; mladi biše u tome vijeću, a ja ih čuh. Otpravih ga put Jakina, da ide u F'jerecu i da obuče te dinare u svite, vrativši se da ga otpravimo na Sofiju. Ako bi

¹³ dragi moj gospodine, nastavite (tal.)

se dobro ponio, bijeh odlučio sve mu u ruke dat. Jaoh, dezvija-
nik jedan! Iz Jakina ne otide put Fjerenice, ma put Rima, u ovo
mjesto toliko delicijozo. Tko se u ovizijeh raskošah ne bi ište-
tio? Rekli mi su da je u zle žene poplavio, ter sam došao jeda
bih što mogao skapulat.

TRIPČETA: Gospodine, ako je u Rimu te dinare splavio,
očisti veće ruke od njih; drijevo se je razbilo u vās pod onjezi-
jem velijjem stijenami.

MAROJE: Jaoh, pod Sveti Vlasi!

TRIPČETA: Gdje ne mogu ni ljudi ni roba skapulat; žao mi
je er ćeš i sina izgubit.

MAROJE: Njega li? Za njega ja hajem! Žao mi je dukata, a
on mi ne bude veće na oči: živi i umri, hodi zlo kao je i počeo.

TRIPČETA: *Misser*, ne bih ja tako učinio – našao bih ga;
tko zna je li sve splavio.

MAROJE: Tako i ja mislim učinit – nać ga.

TRIPČETA: Bože, znam li ga ja ovdi u Rimu? Kako je nje-
govo ime?

MAROJE: Maro je njegovo ime.

TRIPČETA: Maro – *amaro*¹⁴, bogme ti je tebi *amaro* i grk,
ma kojojgodi kortižani ovdi u Rimu vele sladak.

MAROJE: Jaohi, to ga i plaćem.

BOKČILO: Jeste li se vi tamo našaptali? Šaptom Bosna po-
ginu, šaptom mi onī nije drag. Jaoh si ve meni, jao, na ko'e
ti me je ljudi srjeća namjerila, ki ni jedu ni piju. – Gosparu,
umrijeh od glada, svršite!

MAROJE: Bôgo, Bokćilo, postrpi se malo; sad smo tvoji.

BOKČILO: Božiji bili!

TRIPČETA: Ja znam ovdi jednoga vašega Dubrovčanina,
vlastelina kao perlu, vās u velutu s kolanom na grlu, gospodar
čovjek, i zove se *signor Marin*, a vele da mu je ocu Maroje ime,
od bogatijeh ljudi od Dubrovnika.

MAROJE: Od koje je dobi?

TRIPČETA: Tako, dijetać od dvadeset i jedno godište.

¹⁴ gorak (tal.)

MAROJE: Koliko je er je u Rimu?

TRIPČETA: *Misser mio*, jesu tri godišta. Liberal je kao jedan česar; okošt, ne vele učinjen, istom mu se nausnica prima.

MAROJE: To je on, on je! “*Signor Marin*”, hajme “*Signor Marin*” ga veće zovemo! To je moj sin!

TRIPČETA: Da po kotorsku Blaženicu kao imaš sina gospodara čovjeka.

MAROJE: Ja sam siromah čovjek, ti je sinjor i gospodar – to nije moj sin!

TRIPČETA: Oto mu tu sinjorē; ovdje stoji njegova galantina, njegova namuroza. I malo će stariji bit. Tu ga ćeš vidjet; ovo je prva kortizana od Rima.

MAROJE: Hajme, zlo mi srce sluti!

BOKČILO: Gospodine, jeda je što?

MAROJE: Nije dobro, Bokčilo, zlo je.

BOKČILO: Ovo tvoj sluga, a i brijeme je da se ti objed objeđuje.

TRIPČETA: *Misser*, ako t’ para, pođ’mo mi na ovu voštariju.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože!

TRIPČETA: I kad sinjor Marin dođe, vidje’ ćeš, pozna’ ćeš je li tvoj sin ali nije.

MAROJE: Moji sinovi nijesu sinjori: neće bit to moj sin; ma pođ’mo.

BOKČILO: Ah, da si čestit! Na dobra ti se smo čovjeka namjerili.

TRIPČETA: *Misser*, da znaš; ovdje su tri voštarije: na jednom je senj “*Miseria*”, što vi zovete lakomos; na ovoj ovdje “*Ludos*”; na onoj onamo, božić gdje kuljene i djevenice ije, zove se “*Oštaria della grassezza*”¹⁵.

BOKČILO: Gospodine, gosparu, kralju, povedi nas gdi je najbolje vino.

TRIPČETA: Dabogme, ovdje na Ludosti najbolje je vino. – *Misser*, s ove voštarije mo’ ćeš vidjet tvoj posao.

MAROJE: Gdje Dubrovčani ovdje alodžaju?

¹⁵ Gostionica Kod obilja (tal.)

TRIPČETA: Na Lakomos, vazda *alla miseria*¹⁶. Kigodi se nađe ki *alla grassezza*¹⁷ kadgodi alodža. Sinjor Marin, sin tvoj, *alla grassezza* ončas je alodžao.

MAROJE: Sin moj! Sinjori nijesu moji sinovi! Taj je alodžao *alla grassezza*, a ja alodžah na Ludos, er lud i mahnit bih dat dinare iz ruka.

PRVI OŠTIJER: *Alla sciocchezza, al segno della sciocchezza bon vin, bone starne, bon capponi, galline, salciotti da Bologna, bon pan soprattutto; nasa un poco, signor, che color.*¹⁸

BOKČILO: *Signor misser ošte, dar ogledat vin.*¹⁹

PRVI* OŠTIJER: Junako dobro od *Schiavunia*, vino dobro, tako mi Boga.

DRUGI** OŠTIJER: *Alloggiate qua da me alla grassezza; vi darò un antipasto, sguazzetto alla tedesca, che vi morderete le dita, vin da Corsica e Claretto di Francia, vitella di latte, fagianni, pavoni et ciò che poteti domandar con lingua.*²⁰

PRVI*** OŠTIJER: *Signor, costui vi darà cose grandi, ma la vostra borsa poi sentirà; vi metterà a conto poi fina alli štecchi con che vi netterete i denti.*²¹

MAROJE: Gdje gospoda i sinjori alodžaju, tu ja siromah ne alodžavam, tu sinjor Marin alodžava.

¹⁶ Kod bijede (tal.)

¹⁷ Kod obilja (tal.)

¹⁸ Kod ludosti, kod znaka Ludosti ima dobra vina, dobrih jarebica, dobrih kopuna, kokoši, bolonjskih kobasica, a osobito dobra kruha. Pomiriši malo, gospodine, kakve li boje. (tal.)

¹⁹ Gospodine gospodaru gostioničaru, dati [...] vino. (tal.)

* U izvorniku su replike oštijerā u ovome prizoru pomiješane – na ovome mjestu stoji *DRUGI* umj. *PRVI* – što je sigurno rezultat prepisivačke pogreške. Na to upućuje nekoliko detalja iz sadržaja replika, koje će pažljiv čitatelj i sam uočiti.

** U izvorniku stoji *PRVI* (v. prethodnu redaktorsku bilješku).

²⁰ Odsjednite ovdje kod mene, Kod obilja, dat ću vam predjelo, paprikaš na njemački način da ćete prste gristi, korzikanskog vina i francuskog bistrića, mlade teletine, fazana, pauna i svega što vam jezik mogne poželjati. (tal.)

*** U izvorniku stoji *DRUGI*.

²¹ Gospodine, taj će vam dati lijepih stvari, ali će vam poslije kesa osjetiti. Uračunat će vam i čačkalice kojima ćete zube čistiti. (tal.)

PRVI* OŠTIJER: Kodi ovamo! Ja mala plata uzeti, dati jesti koliko trbuka nositi.

BOKČILO: Ovdi me, gospodine, gdje mi krstjanski govore, gdje nas razumiju.

MAROJE: Bokčilo, uljezi unutra.

BOKČILO: Pâte!

MAROJE: *Misser*, kako je vaše ime?

TRIPČETA: Tripeta se zovem, na vašu zapovijed.

MAROJE: Trîpe, Tripeta, budi s nami danas, ne ostavi nas.

TRIPČETA: *Gramarzi*²², vazda sam s vami. Po' ću k stanu; *ormai è tardi*²³.

MAROJE: Nemoj, Trîpe, od velike mi si potrebe: bez tebe se neću moć obrnut po Rimu.

TRIPČETA: A ja da vam poslužim; òvo sam na vašu zapovijed.

Drugi prizor

Ugo Tudeško i Pomet Trpeza, *zatim* Laura

UGO: Pomet!

POMET: *Signor*.

UGO: *Foler far frit con me questa signora, signora tanto crudele al suo serfitor. Mi star sempre tuo serfitor; dinari, vita tuo comando, crudel signora! Tascti koz pestilenz, fenga 'l cancar chi ti foler più ben. Mi foler ben a un pietra; per Dio, matar chi non foler ben a mi.*²⁴

POMET: *Signora Laura* – znam kad se i Manda zvaše u Kotoru – *non tanta superbia!*²⁵ Sad mi toškano govoriš, a naši

* U izvorniku stoji *DRUGI*.

²² Velika hvala (tal.)

²³ već je kasno (tal.)

²⁴ Htjeti me uništiti ta gospa, tako okrutna gospa svome sluzi. Ja uvijek biti tvoj sluga; novac, život, na tvoju zapovijed, okrutna gospo! Da bi te kuga Božja (njem. *dass dich Gott's Pestilenz*), neka rak odnese onoga tko te više voljeti. Ja voljeti kamen; bogamu, ubiti tko ne voljeti mene. (tal.)

²⁵ Gospo Laura [...] ne budi tako ohola! (tal.)

smo, ili hoćemo ili nećemo. Neće vazda jednako brijeme bit: za slatkijem ljetom dođe i gorka zima; i ti cvijet od ljeposti, kojom se oholiš, mogao bi i kozomor još potlačit. Vidjeli smo i družijeh sinjora u Rimu, velicijeh kako i ti, koje, koliko su na višemu bile, toliko su na bašije pali.

UGO: *Mi tanto amar questa crutele, e ella a me foler tanto mal!*²⁶

LAURA: Pomete, ča su te riječi? Jesam li ti rekla da mi ne dohodiš s tizim Tudeškom prid vrata? A ti hoćeš svakako i na sramotu! Oto ti pripovidam: ostani mi se kuće, ako neć da te skanda najde.

POMET: Ah, *signora Laura*, ne poznaš tvoje srjeće! Ovi je Tudešak prvi bogatac od svijeh Tudešaka ki su u Rimu, a mahnit je za tobom; a u pratiku ne more bit galantiji vlasteličić od njega. Ja ne znam koji su to tvoji giribici: druge našilju na njega, a ti bježiš od tvoje srjeće.

UGO: *Ah, cruter, queste lacrime non mover tuo cor, cor pietra non cor!*²⁷

LAURA: *Dico, andate con Dio, non vò più ascoltar le vostre ciance.*²⁸

POMET: Zahvaljamo! Ma ti smo mi svakako sluge. – Fortuna je, neka malo poabunaca.

Treći prizor

Dundo Maroje *s voštarije, Tripčeta i Bokčilo*

MAROJE: Tripko, ovo li je što veljaše?

TRIPČETA: Rekao bih *veramente*²⁹ da je on.

MAROJE: Da ovo nije moj sin; duša mi se vrati!

²⁶ Ja toliko voljeti ovu okrutnicu, a ona meni željeti toliko zlo! (tal.)

²⁷ Ah, okrutnice, ove suze ne ganuti tvoje srce, srce kamen, ne srce! (tal.)

²⁸ Kažem, idite s Bogom, ne želim više slušati vaših gluposti. (tal.)

²⁹ uistinu (tal.)

BOKČILO: Bože ve, gospodaru, Bože, vjeruješ li što ti su nalagali na tvoga dobrog Maru?

MAROJE: Može Bog dobro dat.

BOKČILO: Nu ćeš vidjet er ćeš sve nać *a contradiu*³⁰.

MAROJE: Para da mi se tuge odloži od srca; još ufam, neće toliko zlo bit koliko govore.

TRIPČETA: *Misser mio*, gospodine moj; ovo nije tvoj sin, ovo nije *ser Marin*³¹; imam kurtu vistu, ter mi se on činjaše.

Četvrti prizor

Pomet, Ugo, zatim Popiva

POMET: *Signor Ugo, che tanta desperazion pigliar? Star allegro, di bona voglia! Andiamo a far trink, la signora poi voler ben.*³²

UGO: *Antamo, fer Dio, Bever malvaglia e fuggir dolor de cor. Segnora, foler non foler, mi star vostro serfitor.*³³

POPIVA: Pomete, *signor Pometo, bagio la man a vostra signoria*³⁴! Veliki Pomete njegda, ma si sad mali; sinjora vam u obraz vrata zatvori! Da ne budem iz kantuna gledao, rekao bi mi: "Sve smo u nje." Pomete, neće sinjore tvojijeh slatcijeh riječi, ni se haju za brikunanje tudeško, za kijem ti ideš; hoće kolajine, hoće zlato, hoće dzoje! Vidiš ovu kolajinu? Vidiš ovi kolajin? Vidiš li ovi pendin? Sve ovo kosta trista dukata; ovo će sve Maro Marojeve, gospar moj, darovat sinjori Lauri.

³⁰ obratno (Tal. izraz *al contrario*, suprotno, Bokčilo izgovara tako da zvuči *contra Dio*, protiv Boga, naopako.)

³¹ gospodin Marin (tal.)

³² Gosparu Ugo, čemu toliko očajavati? Biti veseo, dobre volje. Hajdemo trinkati (njem. *trinken*, piti), gospoja poslije voljeti. (tal.)

³³ Hajdemo, bogamu, piti malvaziju i otjerati bol iz srca. Gospoja, htjeti ili ne htjeti, ja biti vaš sluka. (tal.)

³⁴ gospodine Pomete, ljubim ruku vašemu gospodstvu (tal.)

Peti prizor

Dundo Maroje i Bokčilo s voštarije, Pomet i Popiva

MAROJE: (Maro Marojev! – Bokčilo, ču li?)

BOKČILO: (Čuh, gosparu. Hvala Djevici er čujem našijem jezikom govorit; dobro stvari prohode.)

MAROJE: (Za mene zao glas bi ovi od Mara; čujmo naprijeda!)

POMET: Vidim, velici ste ljudi, kraljevi ste, po trista dukata u votu darivate. Gdje si, Dundo Maroje? Tvoji dukati, koje si s velicijem znojem dobio, kako se pendžaju?! Trista dukata dozjā sinjori se imaju večeras darovat!

MAROJE: (Ajme, *l'è fatta*³⁵! Bokčilo, ču li?)

POMET: Njekoga ponta udri gori.

POPIVA: Pomete, plači komu drago; mi se dobru bremenu davamo, a gospar stari Maroje ima dükāt kao šume: ima se od šta plavit! A ti, ako hoćeš s tvojijem Tudeškom imat graciju od sinjore, mene služite i dvorite, er dukatmi nećete vi s nami na páru stāt.

POMET: Tebe služit i dvorit! Ti si Popiva, daleko Popiva od mene! Popiva, što ne može sam popit, čini da i družu piju; što ti ne mož doruinat gospodara Mara, činiš da ga raščini Mande Krkarka. Ter nije zadosta da mu kako pijavice krv popijete, ma mu hoćete i dušu popit. Gdje si, Dundo Maroje?

MAROJE: (Jaoh, ovdı sam za veliko zlo moje!)

POMET: Njetko se ozva s voštarije! Mıri plaču ruinu od toga uboga mladića, a tebi se pod Zadrom vozi.

POPIVA: Ubog je er ti nijesi s trbuhom ki se ne može nigda napunit i s usmi od zmaja ki ne žve neg proždire u njegovı kući da ga objednom živa proždreš i iziješ i da se udaviš. Spomenuješ li se kad ga ti navede da staromu gosparu ukradete dvije tisuće cekina, i kad ih pak podvrgoste kao vruću opeku? Ktijaše njekoga vraga proždrijet onada – provrati se juha*!

³⁵ gotovo je (tal.)

* izjalovi se posao

POMET: Neka Popivu ima u kući, sikuro more spat!

POPIVA: E, Pomet Trpeza boli se njime, ki kao metlom mete bokune s trpeze.

POMET: Popiva mu je vjeran sluga i ljubi ga. I pijavica ljubi krv čovječju, ali mu dušu vadi.

POPIVA: Popiva popijeva s gosparom Marom u sinjore Laure.

MAROJE: (S gosparom Marom u sinjore Laure?!)

POPIVA: A Pomet Trpeza iza vrata gleda s svojijem Tudeškom, koji vinom hoće intertenjat prvu kortidžanu od Rima. S dukati dođite u sinjore Laure kako i mi! Neće sinjore ovake havijara ni vina – dukata hoće, a vi ih ne imate.

MAROJE: (Ajme, ovdje se mojijem imanjem brava!)

POPIVA: Onako tvoje srce jauka, Pomete, a jezik ti zamuknu. – Njekoga gori ponta tišti. – Plači i umri vaš svijet, meni je dobro!

POMET: Dobro ti je?

POPIVA: Ovo mi moga lijepoga liberaloga gospara Mara, gospara moga i sinjore Laure; er i sinjori on sad zapovijeda.

POMET: Vidim ga; svega je svoje brijeme, i za lijepom godinom dođe daž; ma za tizijem smijehom još te ću vidjet plakat.

Šesti prizor

Maro, Popiva, Pomet, *zatim* Tripčeta, Maroje i Bokčilo

MARO: Popiva!

POPIVA: Gospodaru!

MARO: Gdje dosle bi?

POPIVA: U Džanpjetra zlatara.

MARO: Pomete, što imaš tu činit?

POMET: *Ben trovata la signoria vostra, signor Marin!*³⁶
Njegda tvoj bijeh u Dubrovniku; u Rimu si sada veličak čovjek.
Daleko siromaha od velicijeh ljudi!

MAROJE: (Tripe, je li ovo moj sin?)

³⁶ Dobro našao vaše gospodstvo, gosparu Marine! (tal.)

TRIPČETA: (Dabogme ti je on! Ovo je sinjor Marin.)

MAROJE: (On je! Ono je on u velutu, ajme meni!)

BOKČILO: (Gosparu, đno i Pometa, one lupežine štono u Gradu biješe; jaohi meni, gdje mi se je skitnja doskitaol!)

MAROJE: (Hajme, svi se su obješenjaci oko njega skupili!)

BOKČILO: (I Popiva, jaoh si ve meni!)

MAROJE: (Piva i Tara! Pet tisuć dukata!)

TRIPČETA: (Muči malo, *per amor de Dio*³⁷, da čujemo koga vruga vijećahu.)

MAROJE: (Da čujemo ne dobro za mene.)

MARO: *Sta ben questa cosa*³⁸, Pomete; ovako se karecaju sinjore, ovaki im se prezenti darivaju. A ti mi si s nekijem Tudeškom došao, od bokare čovjekom, za skartat mene; ali vam se će prikinut remik penjući se gdi se sam ja uspeo. Ma ti pripovijedam, Pomete Trpeza, šijunu od bokunā, ako vas vidjeh veće vrtjet se oko ove kuće, tebi ću vās obraz izrjezat, a onomu ću Tudešku probosti trbuh, da mu sve vino isteče koje je igda popio. I ovu vam sentenciju davam sada zavazda.

POMET: *Signor Marin*, učini' ćeš što se pristoji tvomu paru, a ja ti sam sluga; a Tudešak svoj posao čini, a svak svoj.

MARO: Razumio me si. – Popiva!

POPIVA: *Signor!*³⁹

MARO: Pođi opet u Džanpjetra zlatara i reci mu: “Pošlji mi oni dijamant i oni rubin.”

POPIVA: *Signor*, neće manje dvijesti dukat za te dvije peče. I ovi isti Tudešak, Pometov gospodar, davao je sto i osamdeset dukat za nje*, i nije mu ih ktio dat.

MAROJE: (Ajme, moji dukati! Bogme ih će kupiti!)

MARO: A ja mu ću dvijesti dat; pođ' ih uzmi, i da on dođe ovamo, da mu zbrojim dinare.

³⁷ za ljubav Božju (tal.)

³⁸ Dobro pristaje ova stvar (tal.)

³⁹ Gosparu! (tal.)

* njih

MAROJE: (Bogme ih uze, *l'è fatta*⁴⁰! Ako ne remedijam, sve će s vragom poč.)

MARO: Pomete, tko hoće sinjore imat, trijeba je tobolac otvoren držat kako i ja.

MAROJE: (Tbolac otvoren držat, ajme!)

POMET: Njekoga od danas ponta udara gori. Gospar stari Maroje ima dukata kao sovrne; mož ih dobro pendžat, jes ot-kuda uzet.

MAROJE: (Ajme, jes otkuda pendžat! A ja veće na ošpedao u staros kad mi drago.)

MARO: Popiva, što se vrati?

POPIVA: Nećeš li na večeru u sinjore?

MARO: Hoću.

POPIVA: Da što ćemo kupit?

MARO: Vina dukat, a havijara paulin, kako i Pometov gospodar Tudešak, i na tri škude kupi par fadžana; i kupi par kapuna velicijeh, da znaš škud za nje dat; i kup' animelā, i pod' u picikarula moga, da ti dā mortadelā i salčićā, što će biti za svu ovu nedjelju, i čin' da ti dā dudzinu provardurā, i svrati se u moga spičara; reci mu da mi pošlje jedan vruć marcapan.

POMET: To je za po pastu konfortat štomak.

POPIVA: Pomete, jeda ti zubi vodu čine? – Sve će bit opravljeno, podoh veće.

MARO: Ne čeka'te me na objed, er ću u sinjore na objed.

POPIVA: Dobro.

POMET: To je pravi i gospocki život! Neg mislim, *signor Marin*, kako se ćeš pak pasavat s pečom mesa u Dubrovniku i s krincom juhe kojoj se dno uzvidi kako u Mrtvom moru na Lokrumnu kad je bunaca.

MAROJE: (Jaohi, bogme mu će i pomanjkat! Još će, dezvijanik jedan, za Boga prosit. Ajmeh, gdje moje pet tisuć dukata otidoše?!)

MARO: Pomete, ja ne mislim ni u Dubrovniku džimrijat.

POMET: Znam, gospoda valja da gospocki živu.

⁴⁰ gotovo je (tal.)

MARO: Dabogme gospocki! Scijeniš li ti da ću ja na po kutla vina i na medzalin mesa stât kako i ostali? Pritilo ću, Pomete, ja živjet; a ti ćeš daleko od moje kuće stât, a zubi ti će vodu činit. Ovu ću kolajinu na grlo stavit, neka me moja gospođa veselijem okom pogleda.

POMET: Dabogme ti i dobro stoji! Što se kavalijer ne učiniš, ter bi je vazda nosio?

MAROJE: (I kolajinu je na grlo stavio! Bokčilo, Tripeta! Da mi je sît doli: poč mu ću sve kose iskupsti i sve mu ću oči podbit.)

TRIPČETA: (*Misser, non in furia!*)⁴¹

BOKČILO: (Mila mati, bila mati!)

MARO: Pomete, čin' da te tu nijesam veće vidio; jes' me razumio? – (Tik, tok). *Signora*, ja sam, *padrona mia bella*.⁴²

POMET: Bit će što da Bog. Sluga ti sam! – Ma š ćaćkom ćeš razlog učinit! Dundo Maroje, živi, da vidiš kao se tvoji dukati pendžaju! Ja ću odovle poč k momu Tudešku, s kijem veće mi valja ručak neg s ovizijem i sa svom njegovom družinom objed i večera. Dubrovčani ne znaju što je pastedžat: izjedu mi onu peču mesa, tad s plaštem na Placu. Tudešci na repozano zasjedu ti mi, počnu s nekijeh gvaceta, a specijom t' ih krope za otvorit apetit za mrtva uskrsnut i da ga čine jesti; a trink ide uokolo, pak ti mi dođu s pliticom, u njoj dobra kokoš, u njoj pritila patka, u njoj dvije jarebice – fadžanova, Dubrovčani ih ne umiju neg pečene jesti!

MAROJE: (Ajme, da mi je nadvor – ubosti ga ću!)

TRIPČETA: (*Non far, misser, non in furia!*)⁴³

BOKČILO: (Mir Božiji s tobom, sveta te Nedjelja pomogla!)

POMET: Njeka je buna gori na voštariji, a njetko od danas ino ne čini neg jauka gori: tkogodi se pjan bode; za mene se makar iskoljite! – *Or bene*⁴⁴, u toj plitici još bude dobre slanine na tudešku, i dobroga vitelja mesa, a s rjepicom i s kupusom u

⁴¹ Gosparu, nemoj se prenaliti! (tal.)

⁴² Gospo [...] lijepa moja gospodarice. (tal.)

⁴³ Nemoj, gosparu, ne mahnitaj! (tal.)

⁴⁴ Dakle (tal.)

jusi. Što su letuariji i kordijali što se stomakalijem ljudem dawa? Siromasi, ne umiju ozdravit. Sve to ujedno; a mostarda mi njeka dušu vadi: ijem, a lačan sam; što veće ijem, to sam lačniji. A plitica kao se ispražnjuje; tako jedan (a valenti ti su sluge) na nožu i primeće u pliticu sad kapunića, sad guščicu, sad jezik slan, sad sufridžatu ovoliko debelu; a brinc ide uokolo, a mi ijemo, a sve smo lačni. A para nam sad smo sjeli na trpezu, a tri ure su prošle, a u delicijah smo, u raju smo; pak se na slano, pečeno! Oh, oni odor, odor za svakoga nemoćnika ozdravit! Ma òvo mi moga Tudeška namuranoga; ma bogme sam ja namuraniji na njegovu trpezu neg on na sinjoru. I po' ću š njim u zemaljski raj, gdje se ima što se žudi; a riječi ću ostavit i spovijedat mirom pečeno i vareno.

Sedmi prizor

Ugo Tedeško i Pomet

UGO: Pomet!

POMET: *Signor Ugo!*

UGO: *Che star tanto qua? Ti non foler beber malvaglia? Mi, fer Dio, foler.*⁴⁵

POMET: Nut galantarije od ljudi! Ovo je nješto probudit apetit. *Con voi, signor Ugo, andar in inferno et star ben.*⁴⁶

UGO: *Salutar la signora: "Son fostro servitor".*⁴⁷

POMET: *La signora serà vostra, che voler altro? Et andamo a trink.*⁴⁸

UGO: *Fer Dio, far meglio.*⁴⁹

⁴⁵ Što toliko ovdje stajati? Ti ne htjeti piti malvazija. Ja, bogamu, htjeti. (tal.)

⁴⁶ S vama, gosparu Ugo, ići u pakao i biti dobro. (tal.)

⁴⁷ Pozdraviti gospu: "Vaš sam sluga". (tal.)

⁴⁸ Gospoja će biti vaša, što htjeti drugo? Hajdemo trinkati (v. bilj. 32). (tal.)

⁴⁹ Bogamu, biti najbolje. (tal.)

Osmi prizor

Tripčeta, Maroje i Bokčilo izlazeći iz voštarije

TRIPČE: *Misser mio caro, non si fanno le cose in furia*⁵⁰, reče se: tko plaho ije, udavi se; a oni reče: uprež' ih.

MAROJE: Uteče mi obješenjak jedan! Nije ga, štica se u one ribote.

BOKČILO: Ne plaho, gospodine! Plašilo ovcu tjera, tihoćina vuka stiže. Bit ćeš gdi hoćeš, nea ti furencija prođe.

MAROJE: Hajmeh, dodoh gdi se onude veće ne more.

TRIPČE: Pojmi dušē, ustavi se, kolora te je smela! Vrag uzeo i djecu, makar i tko se afatiga činit ih, pokli se za nje tolika fastidija imaju.

MAROJE: Ajme, smrt se, smrt se za nje* napokon ima!

BOKČILO: Ah, djeco, vele ti kruha hoćete, nut što se za vas pastidija!

MAROJE: Nu, òvo sam ostavio koloru; što hoćete da se čini?

TRIPČE: Da se opet vratimo na voštariju.

BOKČILO: Ah, blaženo mlijeko koje te doji!

MAROJE: I što da se čini?

BOKČILO: Bogme mi usta od njeke pastidije usahoše.

TRIPČE: Da čekamo dokle dijete izide iz kuće; kad izide, kako sve tvoje dijete, uhit' za ruku i dvigni ga sa zla puta i tihoćom proćeda' š njime, er ako ga uplaši, uteče ti i ne stignu ga sa svijem psi sinjora Džulijana Čezarina.

BOKČILO: Da je blagosovljena zemlja po kojoj hodiš! Med mu iz usta izlazi.

MAROJE: Oršu, ne more gore stvar proć neg je prošla; činite što znate. Òvo sam, da se čini kao vi hoćete: uljez'te opet unutra.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože! Reče se: dogovorna je bolja šteta neg koris bez dogovora. — Tripe, gospodine, kotalac vinca! Ne umori me: usahoše mi usta.

⁵⁰ Gosparu moj dragi, ništa se ne radi u bijesu (tal.)

* njih

TRIPČE: Tako mi Boga, da t' služim *un boccal de vin*⁵¹ s dobre volje, brate.

BOKČILO: Ah, Djevica te pomogla; cvijetkom ti i ružicom puti porasli, kotorska slatka krvi.

TRIPČE: Hod' unutra, brate.

BOKČILO: Kao stariji i bolji.

TRIPČE: Nea stoji ta bareta.

Deveti prizor

*Dživo i Pèra, zaručnica Marova, na mušku obučena,
zatim Dživulin Lopudanin*

PERA: Dživo, lijep ti je ovi grad i vele ti je veličak; ja se umorih ovom ulicom hodeći.

DŽIVO: Ja scijenim dilja je od Krive ulice.

PERA: Uzaova, Dživo, što govoriš? Ovo je dilja neg od Grada do Luncijate.

DŽIVO: Pèra, hoć da ti ukažem crkvu od Svetoga Petra?

PERA: Nemo' me, Dživo, Pèrom zvat, da nas tko ne čuje i da me ne pozna jer sam djevojka.

DŽIVO: Neću veće, zarekoh se nehote.

PERA: Petrom me zovi, kako smo rekli.

DŽIVO: Hoću. Vidiš ovu ulicu? Onamo je crkva od Svetoga Petra.

PERA: Je li velika kako i Sveta Gospoda?

DŽIVO: A kako ti znaš da je Sveta Gospoda velika?

PERA: Brižna, Dživo, kako ne znam? S tetkom nijesam li svaki Božić u Svetu Gospodu na misu bila? Jaohi, tete, veoma ti mi ćeš za zlo imat er sam od tebe ovako otišla! Je li se kad ijednoj djevojci ovako nevolja zgodila da je iz Grada ovako izišla za iskat svoga vjerenika? Koga mnim da sam tako izgubila, jaoh, da ga veće neću nać. U tri godišta, otkle je iz Grada pošao,

⁵¹ vrč vina (tal.)

ne pisat ni meni ni nikomu od svojih jednu ciglovitu knjižicu! Jaoh, što se će u Gradu od mene govorit?!

DŽIVO: A što se će rijet? Pošla si s babom i sa mnom, tvoji-jem prvijem bratučedom, k vjereniku.

PERA: Sjetna, neću smjet nigda na oči veće k mojoj teci doć, koja ne znam hoće li živa bit cijec ovoga moga mahnitoga pošastja.

DŽIVO: Pošastja! Hoć li jo' smjet na oči! Zašto ne?

PERA: Zašto ne? A trista dukata koje jo' sam iz skrinje ize-la za ovo naše nesrječno pošastje? Dživo, ja sam djevojčica, i učinila sam stvar koju dosle nijedna djevojčica nije učinila; ja sada razgrizam grijeh koji sam učinila! Jaoh si ve tužnoj meni, sad poznam što je bez majke bit i bez nje straha! Teško svakoj djevojčici koja majku ne ima!

DŽIVO: Muči, Pèra, sve se će načinit.

PERA: Jaoh meni, to mi je i mučno er se neće ništa načinit; sad razgrizam zlo moje. Pošla sam ovamo scijeneci sve načinit, a našla sam da je on tamo vās s zlicami i da je poplavio svu pr-ćiju koju mu su dali. Ni znam kako se more k njemu poč, i bi li me primio, budući tako s zlicami zlu družbu sadružio. A koliko mi je za vratit se u Grad, bolje, nesrječna ja, u more skočit neg se opet u Grad bez njega vratit; er me ne bi ni svoji primili za stvar koju sam učinila – i imali bi razlog.

DŽIVO: Nebore, Pèra, tu tuge sada brojiš pokli je stvar uči-njena; nastojmo na što smo došli. A da se u Grad opet vratimo, po nesrjeći ne opravivši na što smo došli, manjkalo bi dumana koje bi te primile.

PERA: Žint, ni dumne neće u manastijer koje ovako hode.

DŽIVO: Da svake idu ovako kako si ti pošla.

PERA: Ne more gore nijedna poč neg sam ja pošla.

DŽIVO: Pèra, ti si smiješna; ti se desperavaš er u tri dni ni-jesmo sve opravili.

PERA: Brižna, jesu tri dni er smo ovdí u Rimu, a njega ni možemo vidjet, ni ga znamo gdje nać, ni scijenim da ga ćemo za našega života nać; er ako je u zlica, on je, moj braće, veće izgub-ljen, i veće mi ne valja da njega ištemo.

DŽIVO: Nebore, dosta riječi! Nać ga ćemo, ma se ne more sve učas tako učinit.

PERA: Jaohi, istom mi zlo srce sluti.

DŽIVO: Muči, ōvo nekoga; para njetko je od našijeh iz Dubrovnika. Stan' s strane, čini mi se djetić. Ovo je Dživulin Lopuđanin; navegao sam š njime. – Dživuline, ādio! Kud tako s prješom ideš?

DŽIVULIN: Džuho, ovdli li si? Tugo moja, znaš kad te kašicom pītah, a morinćela te ubila biješe? Koje te su ovdli u Rim dovele?

DŽIVO: Dživuline, došli smo velikom potrejbom.

DŽIVULIN: Da ovi uza te brat li ti je? I njega li ćeš dat u drijevo, da nam beškote konsumi? *Giuraddio*⁵², ako dođe, ončas ga ću za noge, tako ću njim kao grmušom i metnut u more. Ja sam manigodo u drijevu svijem ovizijem perdidžornatam i mandžagvadanjem. Placari u drijevu hoće kao godišnicam komandit: “Naprav'te mi odar!” Po sonce žoto i Blaženicu od Pšunja, kao je trijeba mistijere u drijevu abandonit, a njih kašicom pītat. Bestro, kad dođeš u drijevo, čin' da ti prvu stvar majka u skrinju stavi lončić i mećajicu za kašu.

PERA: Ja sam dobar na moru: neće od potrebe meni bit kašu mesti, a prem mislim i ja za škrivana u drijevo.

DŽIVULIN: Za škrivana ćeš u drijevo?! A hoć govorit na stoleću*?

DŽIVO: Dživuline, ostav'mo te riječi. Otkle te sad imamo?

DŽIVULIN: *Misser mio*, sad sam učinio *alle curtellade*.⁵³ Srjetoše me njeki putem; a ja sâm ovako kako me vidiš – s maćem, s mojijem najvjernijijem drugom, i s rudelom, s mojom braniteljicom. Ah! Ah! Scijenjahu imat što činit s ovijem zemaljskijem gujami koje mi ližu zemlju! U meni rekoh: privarili ste se; ovo je od jajera dijete, mlijekom od Igalala dojeno, u kajpah od drijeva othranjeno, oko sartija je njegova šećnja; ptica je bez krila, galeb je morski i od jajera. *Giuraddio*, scijenjahu

⁵² Tako mi Boga (tal.)

* sa stolice, učeno, s autoritetom (lat. *ex cathedra*)

⁵³ Gospodine moj, [sad sam se pobio] na sablje (tal.)

da me će ončas s nešto malo spendzice rastavit*: sunuše se, ja se fermih; pokrih se rudelom. Kurvin mužu, tu li si? Potegnuh na sljepačku, kud pade da pade. Mahnu nekomeu tamo ruka – družijem mahom s levadom otidoh – mah u vjetar otide. Pogledah iza rudele – oto t' nikoga prida mnom! Tamo nadaleko vidjeh gdje njetko bježi; rekoh: Hod'te tamo, što dobiste, *giuraddio*, ne dijel'te sa mnom.

DŽIVO: To su kojigodi od strade ljudi bili. Iz Grada li ideš?

DŽIVULIN: Iza mira li idem? Što? Da mi spašete oružje? Od kampanje sam ja čovjek; *son de isula de Mezzo*⁵⁴, izulan se zovem, i izulan hoću živjet i umrijet.

DŽIVO: I da hoćeš ini bit, ne bi mogao neg izulan. Ma neka stoji to! Imamo li te od našijeh strana?

DŽIVULIN: Od našijeh strana? S Prijekoga ne idem, gdje vi dunidžate, gdje mi maćicem po kantunijeh skrobućete. S Lopuda idem, gdi vam nije Luce, na čeljadina našega gdje ne smijete ni gledat.

DŽIVO: Zaboga, Dživuline, kad nije vas, tko vam čuva čeljad?

DŽIVULIN: Strah naš**: naša je čas ognjem ograđena.

DŽIVO: Sve je tako. Koliko otkle ste otuda?

DŽIVULIN: Njeki placar vaš ima mi platit navao do Jakina.

DŽIVO: A tko je s vami došao?

DŽIVULIN: Njeki starac za sinom ide; dukate mu je poplavio.

DŽIVO: Kako mu je ime?

DŽIVULIN: Maroje.

DŽIVO: A sinu mu?

DŽIVULIN: Maro.

DŽIVO: Sam li je došao?

DŽIVULIN: Njeku je slugu s sobom doveo – sve nam vino od mise konsumi.

DŽIVO: Da sad kud ćeš poć?

* ubiti

⁵⁴ s otoka sam Lopuda (tal. *Issola di Mezzo*, srednji otok)

** Strah od nas

DŽIVULIN: Zavjetan sam u Svetoga Petra; po' ću proštenje uzet, pak ću poč po voštarijah toga placara iskat, da me plati.

DŽIVO: Dživuline, molim te da se nademo, kad opraviš, pak oko ovizijeh ovdi voštarija.

DŽIVULIN: *Bonora, bonora!*⁵⁵

DŽIVO: I ako što mogu za tebe, operaj me.

DŽIVULIN: *Bagio le pede, misser.*⁵⁶

PERA: Jaohi, gospodar je Maroje došao! Ako uzazna još da sam se i ja ovdi doskitala, toprv mu će zla klenut i na me sve zlo pasti.

DŽIVO: Došao je! Oršu, tko zna što je za bolje; Pèra, ne valja ovdi spat.

PERA: Jaohi, Dživo, na tebi i na Bogu moja čas, moj život i moja smrt! Ja vidim, zlo sam pošla; more Bog i bolje dat.

DŽIVO: Pèra, ne brini se, priporuči se Bogu. Tvoje je došastje ovdi bez zlobe i na dobru fin, a ja ti neću ničijem manjkat; a u rukah Božijijeh sve stoji. Pod'mo, ovdi nije trijeba spat, a ja znam što ću.

PERA: Što ćeš učiniti, dragi Dživo, reci ve mi?

DŽIVO: Pod'mo, rijet ti ću.

⁵⁵ U dobar čas, u dobar čas! (tal.)

⁵⁶ Ljubim ti noge, gospodine. (tal.)